

nempe quia matrimonium est individuum, tum quia sequitur forum, in quo celebratur, iuxta superius dicta.

Verum de his hactenus. Ad reliquas enim quaestiones quod attinet, consuli debent theologiae moralis et iuris ecclesiastici institutores ac interpretes.

CAPUT VII.

De Ecclesiae potestate in matrimonia infidelium cum fidelibus vel inter se.

ARTICULUS I. — Quaestio praemittitur theologica de natura Matrimonii ante et post infidelium coniugum baptisma.

Mirari forte quis posset, nos de matrimonio infidelium disserere, qui de matrimonio christiano agere profitemur. At mirari desinet, si animadvertat quaestiones de matrimonio infidelium cum tractatione de matrimonio christiano intrinsicum ac multiplicem nexum habere, tum relate ad naturam sacramenti, quam infidelium coniugium induere potest post coniugum conversionem, tum relate ad Ecclesiae potestatem, quae leges tulit, tum circa coniugia fidelium cum infidelibus, tum denique circa coniugia, quae in infidelitate inita post baptismum vel confirmantur, vel dissolvuntur.

Primo itaque quaestionem agitabimus theologiam, quae tripartita esse potest: quaeritur primo an ea sit natura coniugii in infidelitate inita, ut solvi possit; quaeritur secundo an et quomodo matrimonium in infidelitate contractum rationem induat sacramenti post utriusque coniugis baptismum; quaeritur tertio num ratio adsit sacramenti ex parte fidelis, si forte alteruter tantum convertatur, vel si ex Ecclesiae dispensatione fidelis cum infideli matrimonium ineat. Exinde fiet transitus ad Ecclesiae legislationem.

De prima quaestione pauca dicenda supersunt postea, quae in praelectionibus nostris constituimus. (1) Illic enim ostendimus

(1) Tract. De matrim. cap. II. prop. II.

tum ex sac. litteris, tum ex sensu traditionali, tum denique ex sententia et auctoritate Rom. pontificum, constantique Ecclesiae universae agendi ratione, nullum posse superesse dubium circa eiusmodi coniugiorum, legitima interveniente auctoritate, in quibusdam casibus dissolubilitatem. Disicimus insuper difficultates, quibus nonnulli sive antiquiores, sive recentiores auctores hanc Ecclesiae doctrinam et praxim impugnare adnisi sunt. Ne igitur actum agere videamur, haec omnia hic innuisse sufficiat, praesertim quum nonnihil ex incidenti hac de re dixerimus in sectione altera libri prioris, dum de matrimonio civili loqueremur, et alia dicenda sint in tertio libro, dum de indissolubilitate tanquam de proprietate christiani connubii disseremus.

Illud nunc firmum maneat: quamdiu infideles coniuges ambo in infidelitate permanent, ipsorum coniugium verum ac legitimum esse, quamvis sub aliqua ratione *imperfectum*, ut animadvertit S. Thomas scribens: « Matrimonium principaliter institutum est ad bonum prolis, non tantum generandae, » quia hoc sine matrimonio fieri posset, sed etiam promovendae » ad perfectum statum, quia quaelibet res intendit naturaliter » effectum suum producere ad perfectum statum. Est autem » in prole duplex naturalis perfectio consideranda, scilicet » perfectio naturae, non solum quantum ad corpus, sed etiam » quantum ad animam, per ea, quae sunt de lege naturae, » et perfectio gratiae; et prima perfectio naturalis et imperfecta respectu secundae. Et ideo cum res, quae sunt propter » finem, sint proportionatae fini, matrimonium quod tendit ad » primam perfectionem est *imperfectum* et materiale respectu » illius, quod tendit in perfectionem secundam. Et quia prima » perfectio communis esse potest fidelibus et infidelibus, secunda autem est tantum fidelium, ideo inter infideles est » quidem matrimonium, sed *non perfectum* ultima perfectione, sicut est inter fideles (2). » Atque hinc factum est ut

(2) In 4. Sentent. dis. 39. q. 1. art. 2.

coniugium infidelium diceretur quidem *verum* sed non *ratum*, fidelium autem et *verum et ratum*; itemque ut coniugium infidelium quandoque solubile, fidelium indissolubile prorsus diceretur. Porro ad praxim quod attinet, adiuncta, quae ad huiusmodi coniugii solutionem requiruntur, plura Ecclesia vel statuit vel declaravit; eaque nos in insequenti articulo afferemus.

Nunc itaque ad alteram theologiam quaestionem gradum facimus circa conditionem seu naturam, quam induit matrimonium infidelium, quando uterque ad christianam fidem convertitur; num scilicet per baptismum coniugium ad sacramenti dignitatem evehatur. Quamvis vero in libro priori aliquid hac de quaestione attigerimus, iuverit tamen hic plenius eandem declarare.

Auctores, qui de ea disseruerunt, in contrarias distracti sunt sententias: siquidem alii censent, per baptismum evehi reipsa coniugium ad sacramenti dignitatem, alii vero id prorsus inficiantur. Rursum quoad praxim, nonnulli exigunt, ut renovetur amborum coniugum consensus, ut matrimonium ratum habeatur, alii vero id respuunt. Res in ancipiti versatur, praesertim cum Rom. pontifices quaestionem hanc dirimere minime voverint, quamvis non exigui momenti ex alterutro placito collaria descendant.

Nos utriusque sententiae sive affirmantis sive negantis patronos saltem praecipuos recensimus una cum fundamentis, quibus utraque nititur opinio, ac dein quid verisimilius censendum nobis videatur, exponemus.

Igitur, ut a parte negante exordiamur, duorum coniugum infidelium, cum baptismo lustrantur, connubium sacramentum fieri sive sola baptismi susceptione, sive accedente novo post baptismum consensu inficiantur Vasquez (3), Pontius (4),

(3) *De matrim.* disp. II. cap. V. et tom. II. in 3. p. disp. 138. c. 5.

(4) *Lib. I. c. IX. n. 8.*

Salmanticenses (5), Tournely (6), Collet (7), Billuart (8), Lacedemon (9), alique fere omnes, qui adhaerent sententiae de sacerdote sacramenti matrimonii ministro (10). Praecipuum istorum argumentum desumitur ex ratione sive natura sacramenti, quod materiam et formam idoneam exposcit: iam vero hae haberi nequeunt in consensu infidelium, ex quo exurgit contractus naturalis matrimonii in infidelitate initi, ut per se patet. Sed neque exurgere potest ex consensu, qui post baptismum, vel in ipsa susceptione baptismi praebetur, quia per anteriorem consensum contractus iam effectus est, nec amplius potest esse materia sacramenti, quod in actu transeunte consistit seu efficitur. Qui enim semel aliquid alicui irrevocabili prorsus ratione donavit, in eius potestate amplius non est illud iterum donare; talis autem est traditio, quam alter coniugum alteri fecit corporis sui per contractum coniugalem etiam in infidelitate celebratum. Haec fundamentalis est ratio, cui alias subnectunt iidem auctores (11); nempe quod maior firmitas vinculi, quae ex baptismo exurgit, non efficiat seu constituat connubii christiani materiam; siquidem vinculum est effectus consensus anterioris iam praestiti, et proinde contractus naturalis, qui natura sua iam firmus est ac insolubilis; quod nunquam, qui ab origine non fuit sacramentum, possit sacramenti naturam induere; aliaeque eiusmodi, quae omnes, ut patet, primae fundamentali rationi innituntur.

Parum ab his abludunt caetera argumenta, quae ad eiusdem sententiae confirmationem afferuntur; nimirum Christum ad rationem sacramenti solum actum physicum seu actualem evexisse contractum, qui profecto in iis, qui baptismum reci-

(5) *Tom. II. tract. IX. dub. 3. n. 81.*

(6) *De matrim.* art. 2. conclus. unic.

(7) *Cap. II. n. 278.*

(8) *Diss. I. art. 3. q. 6.*

(9) *Q. III. art. 5. q. 7.*

(10) *Inter quos D. Carrière tom. I. q. I. cap. 2. n. 149. seqq.*

(11) *Ita commemorati auctores, praecipue vero Collet et Carrière.*

piunt, non amplius habetur. Adde incongruum videri, ut dum baptismus confertur, quod sacramentorum omnium ianua est, aliud simul conficiatur sacramentum. Nec obest sacri lavacri susceptione magis firmum ac omnimode indissolubile matrimonium evadere, ex hoc enim minime sequitur fieri sacramentum, alioquin novum sacramentum exurgeret ex carnali copula, qua matrimonium, (quod *ratum* tantum, solvi quandoque potest) indissolubile omnino efficitur, quod nemo profecto dicet. Accedit quod per baptismum proprie non habeatur nisi anteacti coniugii ratihabitio, quae certe non sufficit ad sacramentum conficiendum. Sane, si aliquo impedimento naturali dirimente irretiti infideles coniuges inter se contraherent, per baptismum matrimonium ex invalido validum haud efficeretur nec convalesceret. Demum, concludunt, si forte duo coniuges infideles, qui in dissitis regionibus degunt, quin alter de altero sciat, christianam fidem amplecterentur, sacrisque abluerentur undis, neque de matrimonio cogitarent, quis diceret istorum coniugium effici sacramentum? Attamen indissolubile fieret non quidem ex sacramenti ratione, quae non habetur, sed vel ex baptismo, vel ex Christi lege (Matth. XIX. 6.); adeoque ex indissolubilitate, quam per baptismum nanciscitur coniugium in infidelitate celebratum, argui nequit sacramenti ratio. Hoc vero confirmatur ex eo, quod inferendum esset subici etiam infidelium coniugium ecclesiasticis impedimentis, si fieret sacramentum in ipso baptismi actu, secus ac definitum fuerit ad Innocentio III. in cap. *Gaudemus* 8. *De divortis*. itaque omnibus expensis rite colligi potest, nullo modo infidelium coniugium per baptismi susceptionem transire ad sacramenti conditionem. Hactenus quidem negativae sententiae adstipulatores (12).

Verum plerique theologi et canonum interpretes affirmativam sectantur sententiam, inter quos eminent Bellarminus (13), qui eam *communem* dicit inter theologos, qui commentaria sua

(12) Apud Kugler op. cit. p. I. q. VIII.

(13) Lib. *De matrim.* cap. V. in fine, seu n. 71.

ediderunt in 4. Sentent. dist. 39. Laymann (14), Sanchez (15) aliique plures ab his ipsis auctoribus commemorati, praecipue vero Kugler, qui non paucos pro hac allegat sententia (16), atque generatim plerique omnes, qui ipsos contrahentes huius adstruunt sacramenti ministros, quorum sententia, uti testatur Benedictus XIV. *communior* est (17).

Innituntur porro ad hanc adstruendam doctrinam auctoritati Angelici doctoris, qui de matrimonio infidelium haec habet: « Et tamen etiam matrimonium tale est *aliquo modo sacramentum habitualiter*, quamvis non actualiter, eo quod actu non » contrahant in fide Ecclesiae (18). » Iam vero, inquiunt, si infidelium coniugium per baptismi susceptionem effici non posset sacramentum eiusmodi habitus, utpote qui in actum nunquam erumpere posset, foret prorsus inutilis (19).

Deinde, subdunt: cum coniuges ad fidem conversi affectu maritali matrimonium consummant, hoc ipso denuo consentiunt in coniugium ipsum, prout in Christi Ecclesia, atque inter fideles viget, quo fit, ut nihil desit ad verum sacramentum constituendum, siquidem optatus habetur ad coniugium consensus, ex quo novus exurgit more christiano contractus; fit prorsus indissolubilis nexus, perfectiusque exhibetur indissolubilis Christi cum Ecclesia coniunctio, et ius acquiritur hoc ipso ad actuales gratias, quibus in posterum matrimonialia munia, praecipue vero mutuam ac supernaturalem dilectionem, qua se invicem prosequi possint, explere valeant. Sane Apostolus V. 32. magnum vocat sacramentum illorum coniugium, qui ex infide-

(14) Lib. V. tract. X. part. II. cap. 3. n. 6.

(15) Lib. II. disp. IX, n. 5.

(16) Loc. cit.

(17) *De synod. dioec.* lib. VIII. c. XIII.

(18) In 4. Sentent. d. 39. quaest. 1. art. 2. ad 1.

(19) Circa intelligentiam adducti textus S. Thomae. Cf. Collet *De matrimonio* cap. II. sect. VI. n. 280 seqq. ubi excludit tam interpretationem Gonetii, quam Pontii, quin suam adiiciat. Verisimilior interpretatio videtur, quod significare voluerit S. doctor coniugium infidelium esse sacramentum tantum in potentia, quae ad actum reducat per baptismum.

litate ad Christum fuerant conversi, et quidem in vera sacramenti significatione, quod tamen dici non potuisset, si illorum matrimonium per baptismum non fuisset ad sacramenti dignitatem evectum. Quocirca si Ephesiorum, seu in genere infidelium coniugium per baptisma effectum est vere et proprie sacramentum, non intelligitur quomodo tale fieri pariter non possit coniugium illorum, qui nunc ex infidelitate ad Christum convertuntur suscipiuntque baptisma.

Praeterea: receptum est, ut matrimonium baptizatorum absolute *sacramentum* nuncupetur, adeoque non possunt ad fidem conversi absque evidenti ratione excludi a sacramentali gratia omnino necessaria ad status huius onera fideliter sustinenda, eo vel magis quod longe graviora accidant eiusmodi onera iis, qui ex infidelitate ad fidem se recipiunt, quam iis, qui semper fideles extiterunt, ob pravas inveteratasque consuetudines, quibus fuerunt illi prae istis obnoxii. Haec vero novam lucem acquirunt, si addatur, iuxta communiorem veramque sententiam de contrahentibus ministris, in istorum baptizatorum coniugio nihil eorum deesse, quae ad sacramentum constituendum requiruntur et sufficiunt, materiam, formam, ministros; idque apertius, si renovetur consensus et contractus coniugalis. Dixi *apertius*; nam absolute, eiusmodi saltem expressa renovatio, necessaria non est, quandoque etiam non expediens.

Ad haec accedit quod ex cap. *Quanto de divortiis* matrimonium infidelium *verum* quidem dicatur, seu validum, at non *ratum*, hac est non omnimodo firmum ac indissolubile, ita ut interdum dissolvi nequeat, cuiusmodi est coniugium consummatum fidelium: et sane in alterutrius coniugis infidelis conversione ad fidem, altero converti nolente, dissolvi potest. At vero post istorum conversionem coniugium hanc eandem absolutam firmitatem, indissolubilitatemque assequitur. Quam quidem proprietatem non obtinet solius baptismi vi, cum constet matrimonium ratum fidelium, si non fuerit consummatum, quandoque etiam posse dissolvi, restat igitur ut eam assequatur ex ratione sacramenti, quam coniugium in infidelitate ininitum et consumma-

tum induit post receptum salutare lavacrum; nulla enim alia ratio reddi potest discriminis eiusmodi.

Nemo denique iam in dubium revocat, matrimonium per procuratorem celebratum, aut sub conditione pontificiae dispensationis ininitum, validum esse ac sacramentum effici per consensum physice prius a sponsis elicatum ac moraliter perseverantem, donec procuratores ipsorum nomine contrahant, quod post brevius longiusve temporis spatium contingere solet, vel donec pontificiae dispensationis conditio adimpleatur. Ergo nihil vetat, quominus datus olim consensus in infidelitate initusque contractus, qui iugiter perseverat, in susceptione baptismi una cum intentione iungendi se more christiano sufficiens ac idoneus sit ad sacramentum conficiendum, cuius iam capaces sunt; praesertim si, (quod tamen necessarium non est), denuo hic ipse consensus adeoque contractus expresse verbis de praesenti renovetur.

Ita quidem affirmativae sententiae patroni eam adstruunt. Omnibus autem rite perpensis, liquet hanc longe firmiorem videri solidioremque. Non modo enim satis solidis fundamentis innituntur, qui eam propugnant, sed evertunt plane fundamentum praecipuum adversariorum. Siquidem principium, ut vidimus, omnibus illis commune est, quod contractus coniugii semel valide ininitus, nisi cum iniretur sacramenti naturam induerit, *nunquam* deinceps possit sacramentum effici, seu potius in eorum quidem sententia, sacramenti materia esse; ad quod ostendendum omnes collineant rationes, quae ab ipsis afferuntur, ut evincant conversorum coniugium per baptismum ad sacramenti dignitatem evehi non posse. Ast merito Benedictus XIV. principium hoc respuit velut ineptum. « Siquidem, ait ipse, » alii longe plures doctores, quos recenset et sequitur Sanchez » lib. II. De matr. disp. 9. existimant, matrimonium, quod fuit » validum solum in ratione contractus, posse deinde renovari, » et assequi virtutem sacramenti, qua prius caruit (20). »

(20) *De syn. dioec.* lib. VIII. cap. XIII. n. 8. Cf. Sanchez in loc. hic cit. n. 5

Sic nihil officit, consensum ac proinde contractum iam fuisse *transactum*, sacramentum vero requirere consensum et contractum *praesentem*; nam re ipsa dum infideles coniuges ad baptismum accedunt, constituuntque in anteacto matrimonio persistere, sed christiano more, hoc ipso novum quoad antea consensum praebent, novaque ratione praeteritum contractum instaurant; multo vero magis si verbis etiam de praesenti id praestent. Caeterum posse praeteritum iamdiu consensum atque contractum materiam exhibere sacramento, de quo disserimus, abunde liquet ex eo, quod iamdiu pariter remissa peccata possint iterum Ecclesiae clavibus subiici, ac materiam absolutionis, seu sacramenti poenitentiae praebere, nec non, ut innuimus, liquet ex consensu conditionali olim dato, verificata conditione; liquet insuper ex voto simplici, quod per eiusdem iterationem potest in solemne transire, aliisque eiusmodi.

Expeditis praecipuis hisce difficultatibus, quibus posterior quatiebatur sententia, eiusdem asseclae a reliquis faciliori adhuc ratione se expediunt; ad illud itaque quod duo simul conficerentur sacramenta, nimirum baptismum et matrimonium, reponunt, alterum sacramentum non exurgere, quin prius iam extiterit, sin minus tempore, saltem ratione et natura antea. Ad paritatem vero petitam a baptismo et carnali copula ad induendam omnimodam firmitatem, seu indissolubilitatem absolutam, quasi nempe eodem modo fieret firmum ac indissolubile coniugium infidelium per baptismum, quemadmodum matrimonium ratum fidelium indissolubile omnino fit per consummationem, respondent paritatem negando: ideo enim per maritale consortium ratum fidelium coniugium absolute fit indissolubile, quia per carnalem unionem perfectius refertur coniunctio Verbi cum humana natura, quae perpetua est ac insolubilis; contra vero infidelium connubium fit indissolubile vi sacramenti, quod ex dictis per baptismum veluti per conditionem quandam exurgit,

et 6. ubi solide id evincit; nec non Theophil. Raynaudum in *Heteroclitis spirit.* part. II. puncto XIV. Opp. ed. Lugdun. 1665. tom. XVI. pag. 486.

sive quatenus consensus antea datus et contractus inde proveniens moraliter perseverat, sive quatenus novus praebetur consensus, instauraturque transactus contractus nova forma more christiano.

Atque hoc modo disiecta est altera obiectio petita ex eo, quod post conversionem sola habeatur rati habitio; est enim et rati habitio, et novus consensus et contractus, uti expositum est. Quod vero additur de matrimonio irritato ob impedimentum dirimens iuris naturalis presse sumpti, in quo Ecclesia dispensare nequit, Ecclesia ipsa antequam eis conferat baptismum putatos coniuges ab invicem separat; si autem impedimentum ortum sit ex iure naturali secundario, Ecclesia hoc ipso quod illos coniuges non separat in eadem collatione baptismi ab hoc impedimento dispensat, verumque propterea conficitur sacramentum.

Magis vero speciosa et apparens est quam solida difficultas, quae petitur ex hypothesi duorum infidelium, qui inter se dissiti in regionibus longinquis ad fidem convertuntur, recipiuntque baptismum. Etenim ambo in baptismi susceptione profitentur, saltem implicite, se velle christiano more in matrimonio semel inito perseverare iuxta christianae religionis leges, adeoque consentiunt denuo in anteacto contractu; quod satis est in hac sententia ad sacramenti naturam induendam.

Absonum porro est quod additur, impedimentis ecclesiasticis obnoxios fore infideles, si per baptismum illorum coniugium fieret sacramentum; nam si prius coniugium in infidelitate contractum validum fuit, tale esse perseverat etiam post baptismum, non obstantibus ecclesiasticis impedimentis, quibus in infidelitate obnoxii non erant. Haec enim impedimenta non afficiunt nisi baptizatos. Quod si quis urgeat iuxta superius dicta ratione saltem ac natura baptismum praecedere sacramentum matrimonii, adeoque statim a baptismo obnoxios conversos fieri ecclesiasticis impedimentis, quae nullum redderent matrimonium, reponimus, Ecclesiam ab his eos dispensare in actu ipso baptismi ratum habens ipsorum coniugium, prout in non-